REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 478 90 00
E: gp.mkgp@gov.si
www.mkgp.gov.si

PROGRAM
OSNOVNE ODBIRE IN MENJAVE ČEBELJIH MATIC
ZA OBDOBJE 2026 – 2027
JN 430-113/2025

v skladu z Uredbo o izvajanju intervencij v sektorju čebelarskih proizvodov iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 (Uradni list RS, št.17/23, 58/23 in 92/24)

Ljubljana, maj 2025

KAZALO

1. Uvod 3
2. Cilji podintervencije 4
3. Območja, na katerih se izvaja podintervencija 4
4. Lastnosti, ki jih morajo imeti čebelje matice za namen menjave, in način izbire primernih čebeljih matic za menjavo 4
5. Število čebeljih matic za menjavo 4
6. Vsebina, ki jo mora ponudnik zagotoviti čebelarjem ob menjavi čebeljih matic 4
7. Način izvajanja nadzora nad organizacijo in izvedbo menjave čebeljih matic 5
8. Vodenje evidenc o izvedbi menjave čebeljih matic 5
9. Način spremljanja učinkov menjave čebeljih matic 5
10. Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati ponudniki matic in izvajalci raziskave 5
11. Vsebina poročila o izvedbi 6
12. Specifikacija upravičenih stroškov 6

1. Uvod

V Sloveniji se čebelarstvu posveča posebna pozornost, kar se zrcali v celostni podpori slovenskemu čebelarstvu. Od leta 2005 naprej se uspešno izvajajo triletni evropski programi ukrepov na področju čebelarstva, vzpostavljena je javna svetovalna služba v čebelarstvu, ki skrbi za ohranitev kranjske čebele, ozavešča pa tudi širšo javnosti o pomenu čebel, izvaja se rejski program za kranjsko čebelo za katerega je pristojna Priznana rejska organizacija za kranjsko čebelo, za zdravstveno varstvo čebel pa skrbi javna specialistična veterinarska služba.

Na podlagi Uredbe (EU) 2021/2116 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 2. decembra 2021 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike je ministrstvo skupaj s strokovnimi institucijami pripravilo Strateški načrt skupne kmetijske politike za obdobje 2023 – 2027 (v nadaljevanju: strateški načrt), ki je bil potrjen z Izvedbenim sklepom Komisije C(2022) 7574 z dne 28. 10. 2022 o odobritvi strateškega načrta SKP za obdobje 2023 – 2027 za Slovenijo za podporo Unije. Uredba o izvajanju intervencij v sektorju čebelarskih proizvodov iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023 - 2027 je izvedbeni akt strateškega načrta in predvideva naslednje intervencije: prenos znanja v čebelarstvu, podpora čebelarjem in čebelarskim društvom, vzreja čebeljih matic, raziskovalno delo na področju čebelarstva, promocija in raziskava trga sektorja čebelarstvo ter kakovost in varnost čebeljih pridelkov. V sklopu intervencije vzreja čebeljih matic se bodo izvajale tri podintervencije: subvencioniranje vzreje čebeljih matic, **osnovna odbira in menjava čebeljih matic** ter kakovost matic.

V preteklih letih je bil v populaciji kranjske čebele v Sloveniji evidentiran povečan odstotek čebel, ki ne izkazujejo morfoloških lastnosti značilnih za kranjsko čebelo. V okviru podintervencije menjave čebeljih matic želimo, da se iz populacije kranjske čebele delno odstrani določen delež neprimernih matic in da se hkrati čebelarje, ki bodo sodelovali v podintervenciji pouči o tipičnih morfoloških lastnostih kranjske čebele in pomenu osnovne odbire. V programskem obdobju 2020-2022 je bilo v ukrep vključenih 1148 čebelarjev, pri katerih je bilo zamenjanih 3600 matic, katerih morfološki znaki niso bili značilni za kranjsko čebelo.

Podintervencija osnovna odbira in menjava čebeljih matic se nadaljuje z javnim naročilom v okviru intervencije vzreja čebeljih matic. Naročnik načrtuje zamenjavo do 1300 matic letno za obdobje 2026 - 2027, in sicer v čebeljih družinah, v katerih bo ugotovljeno več kot 2% delavk z rumeno obarvanimi obročki. Matice se pridobijo v vzrejališčih, ki izpolnjujejo pogoje, to je, opravljajo direktno testiranje čebeljih družin in matice vpisujejo v rodovniško knjigo. Namen podintervencije menjave čebeljih matic je, da se iz populacije odstrani morfološko neprimerne matice in čebelarjem posreduje znanje o tipičnih lastnostih kranjske čebele in pomenu osnovne odbire.

Izbrani ponudnik bo odkupil čebelje matice pri vzrejevalcih čebeljih matic, izvedel razdelitev matic, ter čebelarje ob menjavi poučil o lastnostih, ki kranjsko čebelo ločijo od drugih ras in pomenu menjave čebeljih matic.

Do menjave matic so upravičeni čebelarji, katerih matice imajo potomstvo, ki ne izkazuje morfoloških lastnosti, določenih v rejskem programu za kranjsko čebelo in ki so najpozneje dan pred menjavo čebeljih matic vpisani v register čebelnjakov ter imajo urejen vpis v register kmetijskih gospodarstev v skladu z zakonom, ki ureja kmetijstvo, ter pravilnikom, ki ureja vpis v register kmetijskih gospodarstev.

2. Cilji podintervencije

Cilja podintervencije sta:

- ozaveščati čebelarje o nujnosti ohranjanja kranjske čebele v Sloveniji in
- spodbujati zamenjavo čebeljih matic v družinah, ki izkazujejo prekomerno število delavk z neustreznimi morfološkimi lastnostmi ter s tem prispevati k ohranjanju avtohtone kranjske čebele v Sloveniji ter posredno k obnovi čebeljega fonda.

Kazalnik:

- število letnih poročil.

3. Območja, na katerih se izvaja podintervencija

Podintervencija spodbujanje osnovne odbire in menjava čebeljih matic se mora izvajati v čebeljih družinah, v katerih bo ugotovljeno več kot 2% delavk z rumeno obarvanimi obročki.

Podintervencija se izvaja v:

- programskem letu 2026 od 1. avgusta 2025 oziroma od podpisa pogodbe z izvajalcem do 31. julija 2026;
- programskem letu 2027 od 1. avgusta 2026 do 31. julija 2027.

4. Lastnosti, ki jih morajo imeti čebelje matice za namen menjave, in način izbire primernih čebeljih matic za menjavo

S podintervencijo v obdobju 2026-2027 načrtujemo zamenjavo do največ 1300 matic letno. Izvajalci bodo v Sloveniji obiskali čim več čebelarjev in jih ob menjavi matic poučili o lastnostih, ki kranjsko čebelo ločijo od drugih ras, in o pomenu menjave.

Če več kot 2 % čebel v čebelji družini ne izkazuje morfoloških lastnosti kranjske čebele, mora izvajalec čebelarju svetovati menjavo matic v teh družinah. Poleg tega mora čebelarjem pokazati čebele z rumenimi obročki na zadku in jim razložiti pomen ohranjanja kranjske čebele.

Izvajalec mora zagotoviti, da bodo odkupljene matice uporabljene za menjavo na območju s predvidenim istim krajevnim različkom čebel. Poleg tega mora izvajalec v menjavo vključi čim večje število čebelarjev.

5. Število čebeljih matic za menjavo

Z javnim naročilom menjave čebeljih matic naročnik načrtuje zamenjavo do največ 1300 matic, in sicer v čebeljih družinah, v katerih bo ugotovljeno več kot 2% delavk z rumeno obarvanimi obročki.

6. Vsebina, ki jo mora ponudnik zagotoviti čebelarjem ob menjavi čebeljih matic

Ponudnik mora čebelarje ob menjavi čebeljih matic poučiti o lastnostih, ki kranjsko čebelo ločijo od drugih ras in o pomenu menjave.

7. Način izvajanja nadzora nad organizacijo in izvedbo menjave čebeljih matic

Preverjanje menjave čebeljih matic bo opravil izvajalec programa. V okviru izvedbe bo izvajalec morfološko pregledal stare matice in čebele iz družin, v katerih je bila opravljena menjava. Pri tem bo izvajalec pozoren zlasti na morfološke znake čebel. Dodatno bo izvajalec programa

pregledal najmanj 5 odstotkov čebelarjev, pri katerih so bile zamenjane matice in ugotavljal morfološke značilnost čebel v družinah, v katerih je bila opravljena menjava.

Nadzor nad izvajanjem podintervencije osnovna odbira in menjave čebeljih matic izvaja v skladu s 98. členom Uredbe o izvajanju intervencij v sektorju čebelarskih proizvodov iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023 - 2027 (Uradni list RS, št. 17/23, 58/23 in 92/24) Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljnjem besedilu: agencija).

8. Vodenje evidenc o izvedbi menjave čebeljih matic

Pri izvedbi podintervencije osnovna odbire in menjava čebeljih matic se mora voditi evidenco, ki vsebuje naslednje podatke:

- ime in priimek čebelarja,
- KMG MID čebelarja,
- registrska številka čebelnjaka, v katerem bodo zamenjane matice,
- število čebeljih družin v registru čebelnjakov,
- število čebeljih družin z rumenimi obročki,
- predlagano število čebeljih matic za menjavo,
- število dobavljenih čebeljih matic in
- rodovniška številka čebeljih matic.

Po zamenjavi čebeljih matic bo izvajalec zagotovil, da bodo v izvorno rodovniško knjigo zapisani podatki, iz katerih bo razvidno, koliko matic je posamezni čebelar prejel in od katerega vzrejevalca.

Vzrejevalci čebeljih matic bodo ob oddaji matic morali oddati tudi obrazec Knjiga obvezne evidence podatkov na odobrenih vzrejališčih čebeljih matic za vpis v izvorno rodovniško knjigo za plemenske kranjske čebele. Iz teh podatkov bo razvidno, od katerih potrjenih matičarjev odkupljene matice izhajajo, podatki pa bodo služili tudi za vpis v Izvorno rodovniško knjigo.

9. Način spremljanja učinkov menjave čebeljih matic

Izvajalec mora opraviti morfološko analizo populacije kranjske čebele. V analizi mora ugotoviti odstotek čebel z rumenimi obročki na zadku v posameznih občinah in regijah.

10. Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati ponudniki matic in izvajalci raziskave

Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati ponudniki matic so:

- vzrejevalec čebeljih matic je vpisan v register čebelnjakov,
- vzrejevalcu je izdana odločba ministrstva o odobritvi vzrejališča čebeljih matic,
- vzrejevalec ima čebelje matice vpisane v izvorno rodovniško knjigo v skladu s predpisom, ki ureja zootehniške standarde za plemensko kranjsko čebelo,
- vzrejevalec izvaja direktni test v selekcijskem čebelnjaku v posameznem letu, kar z izdajo potrdila potrdi druga priznana rejska organizacija.

Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci raziskave so:

- raziskavo izvaja projektna skupina, ki jo sestavljajo vodja projekta, raziskovalci ter strokovni in tehnični sodelavci,
- vodja projekta mora imeti najmanj VII. stopnjo izobrazbe, ki se pridobi s študijskim programom, po katerem se pridobi sedmo stopnjo izobrazbe, skladno z visokošolsko zakonodajo, oziroma zaključen študijski program 2. stopnje (2. bolonjska stopnja), ter

izkušnje na področju poznavanja morfoloških lastnosti kranjske čebele, kar je razvidno iz baze COBBIS in najmanj tri leta izkušenj na področju čebelarjenja, kar je razvidno iz registra čebelnjakov ali mora biti zaposlen pri pravni osebi, ki ima že najmanj tri leta registriran čebelnjak v registru čebelnjakov.

Za menjavo matic bodo odkupljene le gospodarske matice, vzrejene na odobrenih vzrejališčih čebeljih matic, v katerih vzrejevalci opravljajo direktno testiranje. Na ta način bo zagotovljena kakovost matic, s katerimi bodo čebelarji menjali matice določenih družin. Odkupljene matice bodo vpisane v izvorno rodovniško knjigo za kranjsko čebelo. Do odkupa čebeljih matic bo upravičen vzrejevalec, ki bo izpolnjeval pogoje.

Izvajalec mora pri objavi rezultatov menjave čebeljih matic in pri vseh drugih oblikah javnega predstavljanja navesti, da so doseženi rezultati nastali v okviru strateškega načrta, ki je bil financiran iz sredstev državnega proračuna in proračuna Evropske unije.

11. Vsebina poročila o izvedbi

Pri vsakem mejniku mora izvajalec pripraviti poročilo, ki vključuje rezultate, interpretacijo rezultatov in splošne ugotovitve.

Pri zadnjem mejniku mora izvajalec pripraviti morfološko analizo populacije kranjske čebele. V analizi mora ugotoviti odstotek čebel z rumenimi obročki na zadku v posameznih občinah in regijah.

Poročilo zadnjega mejnika, ki vključuje rezultate celotne raziskave mora biti prikazano širši javnosti pred 10. septembrom 2027. O načinu predstavitve (predavanje, posvet, članki, video posnetki) in terminu prestavitve rezultatov raziskave odloči izvajalec. O načinu in terminu predstavitve izvajalec obvesti ministrstvo in agencijo do 10. avgusta 2027.

Poročila vseh treh mejnikov morajo biti po izvedbi pogodbenih del v skladu s pogodbenimi roki objavljeni na spletni strani izvajalca in na ta način dostopni širši javnosti oz. vsem zainteresiranim.

12. Specifikacija upravičenih stroškov

Upravičeni stroški podintervencije spodbujanja osnovne odbire in menjave čebeljih matic so stroški dela in materialni stroški. Za stroške dela mora izvajalec predložiti mesečne časovnice za opravljene ure ter višino urne postavke za opravljeno delo za vse člane projektne skupine, za materialne stroške pa kopije računov z dokazili o plačilu, iz katerih mora biti jasno razvidno, da so materialni stroški povezani z raziskavo. Vse naštete obveznosti glede upravičenih stroškov veljajo tudi za podizvajalce. Potni nalogi spadajo k stroškom dela.